

POSLANECKÁ
SNĚMOVNA
PARLAMENTU
ČESKÉ REPUBLIKY

PARLAMENTNÍ
INSTITUT

SROVNÁVACÍ STUDIE

Právní úprava statusu umělce

Umělec „na volné noze“, jeho právní postavení a sociální zabezpečení

Srovnávací studie č. 5.403
leden 2021
autor: Marta Krausová

Obsah:

ÚVOD	3
ESTONSKO	5
FRANCIE	6
NĚMECKO	8
POLSKO	8
RAKOUSKO	9
SLOVENSKO	9
SLOVINSKO	11
ZDROJE	11

Shrnutí

V souvislosti s pandemií onemocnění covid-19 vyvstala debata o právní úpravě statusu umělce na volné noze, respektive osoby živící se v kreativním a kulturním odvětví, která není zaměstnancem. Postavení osob, které se živí kreativní činností, je často velmi nejisté (nepravidelnost výdělků, potřeba dostatku času na tvorbu a inspiraci aj.), a proto některé státy rozeznávají specifický právní status těchto umělců na volné noze. **Může se jednat o jeden právní předpis nebo určitý soubor pravidel, která ve většině států slouží primárně k zajištění sociálního zabezpečení umělců a to buď formou speciálního sociálního zabezpečení pro umělce, nebo jinou formou pomoci (Německo, Rakousko, Francie, Estonsko, Slovinsko).** Některé státy vedou veřejné seznamy profesionálních umělců – ty mohou být využity také k usnadnění udělování grantů a stipendií nebo veřejných soutěží (Estonsko, Slovinsko). **Právní úprava statusu umělce má tedy dva základní účely a to za prvé zlepšení sociálního zabezpečení umělce na volné noze a zjednodušení poskytování finančních prostředků (granty stipendia) umělcům.**

Některé ze zkoumaných států pojmají označení umělec velmi široce (Německo, Rakousko, Slovinsko), jiné vymezují umělce úžeji jako osobu, která vytváří autentická umělecká díla (Francie). Osoby, které umělecká díla interpretují (herci, zpěváci, tanečníci) nebo na příklad technicky se podílí na realizaci umělecké činnosti, mají v některých státech svůj vlastní status a podporu (Slovensko, Francie), v jiných jsou zahrnuti do široké definice umělce.

Specifické systémy sociálního zabezpečení pro umělce mají Rakousko, Německo a Francie. Velmi časté je, že na sociální zabezpečení umělců musí nějakou formou přispívat osoby, které profitují z jejich činnosti jako držitelé licenčních smluv, televizní stanice, vydavatelé aj. (Rakousko, Německo, Francie). V Rakouském modelu Fond sociálního zabezpečení pro umělce při splnění určitých podmínek za umělce platí odvody na sociální pojištění a poskytuje jim finanční pomoc v těžkých životních situacích (pozn. musí ale platit jiné povinné odvody). V Německu a Francii existuje speciální systém sociálního pojištění pro umělce odlišný od zaměstnanců, do kterého též sami přispívají a který jim zajišťuje obdobné sociální zabezpečení jako zaměstnancům. Pobaltské státy, jako jejichž zástupce je v této práci rozebráno Estonsko, zavedly sdružování umělců v uměleckých organizacích. Tyto neziskové organizace, ve kterých se umělci volně sdružují, se starají o jejich podporu, na kterou dostávají příspěvky od státu. Status umělce je tedy určen zákonem a členstvím v organizaci. Pro umělce na volné noze, kteří nedostávají příjem ze své činnosti, je k dispozici speciální dávka na překlenutí takového období (Estonsko).

Umělce na volné noze definuje i Slovinsko. Umělec na volné noze si musí sám platit sociální odvody, ale jeho status vedený ve veřejném seznamu mu přináší přístup k další pomoci a grantům. Slovensko je pak jedinou zemí, kde status umělce není navázán na sociální zabezpečení – zápis do seznamu profesionálních umělců má usnadnit přístup ke grantům aj. Polsko o úpravě statusu umělce teprve uvažuje.

Obsah

ÚVOD.....	3
PŘEHLEDOVÁ TABULKA – ÚPRAVA UMĚLCE NA VOLNÉ NOZE VE STÁTECH EU	4
ESTONSKO	5
FRANCIE.....	6
NĚMECKO	8
POLSKO.....	8
RAKOUSKO.....	9
SLOVENSKO	9
SLOVINSKO	11
ZDROJE	11

Úvod

Úprava právního statusu umělce není v rámci EU jednotná. Jedná se o oblast, ve které má EU pouze podpůrnou a koordinační pravomoc (viz Hlava XIII Kultura Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU)) stejně jako v oblasti sociálního zabezpečení (čl. 153 SFEU), jež s právním postavením umělců úzce souvisí. Jedním z počínů na úrovni EU v této oblasti je [usnesení Evropského parlamentu o sociálním postavení umělců](#) z roku 2007.¹ V usnesení vyzývá parlament členské státy k tomu, aby vytvořily právní rámec, který bude umělce v jejich povoláních, vyznačujících se atypickými pracovními metodami, krátkodobými úvazky a z toho pramenící nestabilitou, podporovat a poskytne jim příznivé podmínky a dostatečné sociální zabezpečení.

Tato výzva Evropského parlamentu vystihuje základní účel právní úpravy postavení umělců – minimální sociální zabezpečení této specifické profese založené na lidské kreativitě a umu.

Právní úpravu postavení umělce lze pojmovit různě, může se jednat o soubor různých ustanovení v oblasti sociálního zabezpečení, daní a autorského práva, anebo může být status umělce upraven komplexním právním předpisem. Ze zkoumaných právních úprav lze dovodit, že kromě lepšího sociálního zabezpečení umělců na volné noze je dalším podstatným aspektem statusu umělce možnost na jeho základě žádat o granty, stipendia a další finanční pomoc, jakož i větší právní jistota ohledně toho, kdo je skutečně profesionálním umělcem – to platí obzvláště pro státy, které vedou veřejné seznamy profesionálních umělců.

Na druhé straně je třeba též uvést, že mnoho států si vystačí bez speciální právní úpravy statusu umělce. Sociální zabezpečení je pak řešeno stejně jako pro OSVČ (např. Nizozemsko), přičemž rozdělování grantů a stipendií umělcům probíhá na základě jiných klíčů (Finsko, Nizozemsko, Velká Británie).²

Níže je uvedena přehledová tabulka, která rozebírá status umělce na volné noze v jednotlivých státech EU. Podrobně jsou potom rozebrány sousední státy ČR a státy, kde je právní postavení umělce ošetřeno.

¹ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 7. června 2007 o sociálním postavení umělců (2006/2249(INI)). Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0236+0+DOC+XML+V0//CS>.

² ECPRD Request no. 4471 *The provision of social and professional status to artists/creators*. ECPRD request no. 4471 *The provision of social and professional status to artists/creators*.

Přehledová tabulka – úprava umělce na volné noze ve státech EU³

	Právně upravený status samostatně výdělečně činného umělce (případně osob pracujících v kreativních a kulturních průmyslech včetně technických pracovníků)	V souvislosti se speciálním režimem sociálního zabezpečení umělců/podporou pro umělce
Belgie	Ne. Ale existují právní ustanovení, která se týkají jen umělců.	Ne
Bulharsko	Nemáme informace.	Nemáme informace.
Česká republika	Ne	Ne
Dánsko	Ne	Ne
Estonsko	Ano	Ano
Finsko	Ne	Ne
Francie	Ano	Ano
Chorvatsko	Ano	Ano
Irsko	Ano	Ano
Itálie	Nemáme informace.	Nemáme informace.
Litva	Ano	Ano
Lotyšsko	Ano	Ano
Lucembursko	Ano	Ano
Maďarsko	Ne. Existuje pouze speciální úprava pro pracovní poměr ve scénickém umění.	Ne
Malta	Nemáme informace.	Nemáme informace.
Německo	Ano. Ale není jednotná definice umělce.	Ano.
Nizozemsko ⁴	Ne	Ne
Polsko	Ne (v přípravě)	Ne

³ Tabulka byla zpracována na základě odpovědí na dotazy národních parlamentů příslušných zemí prostřednictvím Evropského centra pro parlamentní výzkum a dokumentaci (*European Centre for Parliamentary research and Documentation*) čísla dotazů ECPD 4471, 3675, 3360.

⁴ Do 31. 12. 2011 však v Nizozemsku platil zákon o příjmu umělců, který jim dával i odlišné postavení v systému sociálního zabezpečení.

	Právně upravený status samostatně výdělečně činného umělce (případně osob pracujících v kreativních a kulturních průmyslech včetně technických pracovníků)	V souvislosti se speciálním režimem sociálního zabezpečení umělců/podporou pro umělce
Portugalsko	Ano. Definice pro účely speciálního sociálního pojištění, definice pro daňové účely.	Ano
Rakousko	Ano. Více definic, jedna z nich pro účely sociálního zabezpečení.	Ano
Rumunsko	Ne	Ne
Řecko	Ne	Ne
Slovensko	Ano	Ne
Slovinsko	Ano	Ano
Spojené království	Ne	Ne
Španělsko	Ano	Ano

Estonsko

V Estonsku je právní postavení umělců upraveno zákonem o kreativních osobách a uměleckých organizacích (*Creative Persons and Artistic Associations Act*).⁵⁶

Podle § 2 zákona je kreativní osobou každý, kdo je aktivní v následující oblasti:

- 1) architektura;
- 2) audiovizuální umění;
- 3) design;
- 4) scénické umění;
- 5) zvukové umění;
- 6) literatura;
- 7) výtvarné umění;
- 8) scénografie.

Ustanovení § 3 zákona definuje umělce (kreativní osobu) na volné noze (OSVČ) jako osobu aktivní v jedné nebo více z uvedených oblastí, která není zaměstnancem/v obdobném poměru. Mohou pak mít ve své obchodní firmě a v obchodním rejstříku označení „kreativní osoba ve svobodném povolání.“

Základem estonské právní úpravy jsou umělecké organizace. Jedná se o neziskové organizace se speciálním statutem, které vznikají dle zákona. Jejich účelem je propagovat určité umělecké

⁵ *Creative Persons and Artistic Associations Act*. Dostupné v aj na: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/524042020002/consolide/current>.

⁶ *ECPRD 4471 The provision of social and professional status to artists/creators*.

odvětví a podporovat kreativní aktivity svých kreativních osob, které jsou jejich členy (§ 4). Minimální počet pro založení je nejméně 50 plně svéprávných fyzických osob, které se alespoň v posledních třech letech podílejí na tvůrčí činnosti v příslušném uměleckém oboru, a jejichž díla byla v daném období zveřejněna nebo určena pro veřejnost ve smyslu §§ 9 a 10 autorského zákona. V jedné oblasti umění je možné založit více organizací, přičemž až 40 % členů organizace může být členy jiné umělecké společnosti ve stejné oblasti. Umělecké organizace ale nesmí mít shodné cíle a obor s jinou organizací (§ 4 odst. 2 a 4 zákona).

Existence umělecké organizace ve smyslu zákona je dále podmíněna rozhodnutím ministra kultury o jejím uznání (§ § 7 – 10 zákona). Poté je organizace zapsána do seznamu uměleckých organizací vedených ministerstvem kultury (§ 11).

Členství v organizaci není pro umělce povinné, přináší jim však různé výhody. Umělec (kreativní osoba) může být členem více organizací. Největším přínosem je to, že skrz organizaci může umělec obdržet různé formy státní podpory.

Každá organizace dostane na žádost ze státního rozpočtu určitou fixní částku na každého umělce [je-li členem více organizací, rozdělí se (§ 12)].

Z této částky organizace financuje:

- Výplatu podpory pro kreativní osoby na volné noze za účelem umožnění kreativní aktivity;
- Poskytování grantů;
- Svě vlastní výdaje spojené s výše uvedenými úkoly, ale ne více než 15 % prostředků ze státního rozpočtu (§ 12).

Pokud organizace nedodrží zákon, je v úpadku nebo v likvidaci či má daňové nedoplatky, prostředky jí nebudou alokovány (§ 13).

Z hlediska umělců je nejpodstatnější „podpora pro kreativní aktivitu“ (§ 17). Tu může obdržet každá kreativní osoba skrz svoji organizaci nebo případně není-li členem organizace i skrz Ministerstvo kultury (musí ale dokazovat splnění podmínek). Podpora je určená pro kreativní osobu, která za svoji činnost nedostává příjem. Jde tedy o situaci, kdy se umělec se svým nestálým příjmem ocitne bez zakázky nebo prostě potřebuje čas na tvorbu; takovou podporu si lze vybrat maximálně na 6 měsíců (lze prodloužit na dalších šest). Po uplynutí této doby si další podporu může umělec znovu vybrat až za dva roky. Podpora je ve výši minimální mzdy (§ 18 zákona). Kromě toho příslušná umělecká organizace platí po toto období za umělce v minimální výši sociální a zdravotní pojištění (§ 6 zákona o sociálním pojištění).⁷

Francie

Ve Francii pro umělce existuje speciální sociální pojištění v rámci obecného systému sociálního pojištění pro zaměstnance. Umělci-autoři (*artistes auteurs*), o kterých zákon hovoří, i přestože nejsou zaměstnanci, jsou při určitých příjmech povinni se účastnit na sociálním pojištění a mají nárok na sociální dávky jako zaměstnanci (čl. L382-1 Zákoníku o sociálním zabezpečení).⁸

Pojištění je financováno z příspěvků umělců a autorů z jejich výdělků a dále z příspěvků osob (fyzických nebo právnických), které distribuují nebo využívají jejich díla (včetně státu, veřejných zařízení, místních úřadů).⁹ Pro účely sociálního pojištění se za umělce a autory považují: i) výtvarní

⁷ *Social tax act*. Dostupný na: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/513122018003/consolide>

⁸ Code de la sécurité sociale. Dostupný na: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006073189/.

⁹ *Social Security in France for Artists and Authors* [online]. Dostupné z: https://www.french-property.com/news/french_business/artists_authors_social_security_2019/. Social Security in France for Artists and

umělci (grafici, malíři, sochaři, scénografové, designéři), dále ii) spisovatelé, překladatelé, ilustrátoři, iii) hudební tvůrci a skladatelé, iv) autoři kinematografických a jiných audiovizuálních děl, v) autoři fotografických děl. Naopak sem nespadá sériová výroba, řemeslná výroba užitkových kusů, restaurátorská díla aj.¹⁰ Právní základ zařazení činnosti pod umělce-autory, lze nalézt v čl. L382-1 a R382-1 Zákoníku o sociálním zabezpečení¹¹.

Kategorii výtvarných umělců zastřešuje Dům výtvarných umělců (*Maison des Artistes pour les arts graphiques*) a druhou kategorii Asociace pro řízení sociálního pojištění umělců autorů (*Association pour la gestion de la sécurité sociale des artistes auteurs*, zkráceně „**AGESSA**“). Obě tyto tradiční organizace jsou nyní reorganizovány a vystupují pod značkou „sociální zabezpečení pro umělce“ (*Sécurité sociale des artistes auteurs*). Mezi jejich úkoly patří především kontrola způsobilosti pro status umělce-autora a vedení seznamu umělců-autorů.¹² Dříve byli správci vybraných příspěvků přímo tyto organizace, ale s reformou účinnou od roku 2019 příspěvky spravuje správa sociálního zabezpečení Limousin (*URSSAF Limousin*).¹³

Důležitým kvalifikačním kritériem umělce autora je tvorba „originálního díla“, takového, která předtím neexistovala. Příjem umělce pochází z jedné z následujících činností:

- Prodej nebo pronájem originálních děl;
- Prostředky z crowdfundingu vybrané na dílo stejné hodnoty;
- Prodej originálních kopií samotným autorem: vlastní vydávání, vlastní šíření a vlastní reprodukce;
- Grant udělený za návrh nebo výrobu díla nebo výstavy, účast v soutěži nebo zadání veřejné či soukromé zakázky;
- Příjmy z autorských práv nebo postoupení autorských práv a další.¹⁴

Díky reformě účinné od roku 2019 i umělci-autoři, kteří mají velmi nepravidelné příjmy a nedosáhnou na limit pro účast na systému, budou moci za určitých podmínek požádat o dávky ze sociálního pojištění (rodičovská, příspěvky aj.).¹⁵

Sociální pojištění umělců-autorů ve Francii je poměrně složité. Právní základ pro úpravu je obsažen v člancích L382-1 až L382-14-1 a dále čl. R382-1 až R382-37¹⁶ Zákoníku o sociálním zabezpečení.¹⁷ Dále též v četných prováděcích předpisech.¹⁸

Kromě toho ve Francii existuje speciální schéma podpory v nezaměstnanosti pro pracovníky v umění s nepravidelnými příjmy (*Intermittents du spectacle* („IDS“)). Jedná se o umělce (tanečníci, zpěváci) nebo technické profese v oblasti živých představení, filmu a audiovizuálního sektoru. Tyto osoby často uzavírají krátkodobé pracovní smlouvy na dobu určitou, na období kdy se účastní

¹⁰ *ACTIVITÉS ARTISTIQUES* [online]. Dostupné z: <http://www.secu-artistes-auteurs.fr/>.

¹¹ Code de la sécurité sociale. Dostupný na: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006073189/.

¹² Le régime de sécurité sociale des artistes-auteurs. Dostupné z: <http://www.secu-artistes-auteurs.fr/regime-secu-artistes-auteurs>.

¹³ Réforme du régime de protection sociale des artistes auteurs. Dostupné z: <https://www.culture.gouv.fr/Sites-thematiques/Arts-plastiques/Actualites-du-reseau/Reforme-du-regime-de-protection-sociale-des-artistes-auteurs>.

¹⁴ Artiste-auteur : affiliation et cotisations sociales. Dostupné z: <https://www.service-public.fr/professionnels-entreprises/vosdroits/F23749>.

¹⁵ Réforme du régime de protection sociale des artistes auteurs. Dostupné z: <https://www.culture.gouv.fr/Sites-thematiques/Arts-plastiques/Actualites-du-reseau/Reforme-du-regime-de-protection-sociale-des-artistes-auteurs>.

¹⁶ Francouzské zákony obsahují část legislativní označenou písmenem L a část prováděcí označenou písmenem R.

¹⁷ Code de la sécurité sociale. Dostupný na: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006073189/.

¹⁸ Např. Vyhláška č. 2020-1095 ze dne 28. srpna 2020 týkající se povahy činností a příjmů umělců-autorů a složení správní rady jakéhokoli schváleného orgánu podle článku R. 382-2. Dostupná na: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000042284065/>.

představení, turné aj. Z tohoto důvodu také mají zvláštní režim pojištění pro případ nezaměstnanosti. Pokud tito umělci odpracují minimálně 507 hodin v rámci předchozích 12 měsíců, obdrží od státu měsíční podporu.¹⁹

Německo

V Německu je právní postavení umělce upraveno v různých zákonech (daně, autorské právo), zejména však ve vztahu k sociálnímu zabezpečení umělce. Jednotlivé orgány veřejné správy pak užívají rozdílná kritéria pro rozeznávání uměleckých aktivit.²⁰

Stejně jako v dalších zemích, v Německu funguje speciální pojištění umělců, upravené v zákoně o sociálním pojištění samostatně výdělečně činných umělců a publicistů (*Künstlersozialversicherungsgesetz*, dále jen „KSVG“).²¹

§ 1 KSVG stanoví, že:

„Samostatně výdělečně činní umělci jsou pojištěni v obecném penzijním pojištění, zdravotním pojištění a sociálním pojištění dlouhodobé péče pokud:

- 1. Vykonnávají uměleckou nebo novinářskou činnost výdělečným způsobem nikoli jen dočasně.*
- 2. Nezaměstnávají více než jednoho zaměstnance v souvislosti s touto uměleckou nebo novinářskou činností, pokud se nejedná o zaměstnání za účelem odborného vzdělávání nebo menší úvazek podle...“*

Podle § 2 je umělcem ve smyslu zákona (KSVG) každý, kdo vytváří, praktikuje nebo vyučuje hudbu, scénické nebo výtvarné umění. Publicistou ve smyslu zákona je pak každý, kdo se žíví jako spisovatel, novinář, v profesi podobné žurnalistice anebo vyučuje žurnalistiku. Jedná se tedy o poměrně širokou definici (srovnání Francie, Slovensko, Rakousko).

Sociální pojištění umělců a publicistů funguje podobně jako pojištění zaměstnanců. Je financováno z 50 % z příspěvků samotných umělců, z 30 % z povinných solidárních příspěvků těch, kteří práci umělců využívají v rámci svého podnikání (tj. nakladatelství, divadla, galerie, reklamní agentury, hudební producenti, vysílací společnosti aj.) a 20 % jde ze spolkového rozpočtu. Sociální pojištění umělců spravuje Sociální fond umělců (*Künstlersozialkasse*) – prověřuje, jestli umělci a publicisté splňují podmínky pro pojištění, vybírá příspěvky od umělců, vybírá solidární příspěvky a společně převádí prostředky do fondů obecného zdravotního a důchodového pojištění.²²

Polsko

V Polsku v současné době neexistuje právní úprava postavení umělce. Umělec má tedy postavení jako každý jiný OSVČ. V současné době však ministr kultury oznámil přípravu nového zákona o statusu umělců, který by měl být hotový přibližně do dvou let. Zákon by měl mimo jiné řešit poskytování podpory pro umělce ze speciálního fondu. Tento zákon se však teprve připravuje a doposud nebyl projednán parlamentem.²³

²⁰ ECPRD request no. 4471 *The provision of social and professional status to artists/creators.*

²¹ *Künstlersozialversicherungsgesetz*. Dostupný na: <https://www.gesetze-im-internet.de/ksvg/BJNR007050981.html#BJNR007050981BJNG000301308>.

²² ECPRD Request no. 3675 *Social schemes for artists.*

²³ ECPRD request no. 4471 *The provision of social and professional status to artists/creators.*

Rakousko

Rakouská právní úprava přímo nerozeznává jednotný status umělce, ale existuje obecná právní definice umělce stanovená judikaturou, která může být užita například pro daňové účely, a dále definice pro účely sociálního zabezpečení umělců.

Fond sociálního zabezpečení pro umělce (*Künstler-Sozialversicherungsfonds, KSVF*), poskytuje podporu umělcům na volné noze. Fond je upraven spolkovým zákonem o sociálním fondu pro umělce.²⁴ Pojištění umělců, kteří se živí jako OSVČ, je povinné (§ 1 zákona).

Umělec dle § 2 odst. 1 zákona je kdokoli, kdo pracuje v oblasti výtvarného umění, scénického umění, hudby, literatury, uměleckého filmu nebo v jiné současné formě umění, při které se vytváří umělecká díla. V rámci fondu existují umělecké komise pro různé oblasti umění (§ 11), které na žádost ředitele fondu (§ 10) poskytnou odborný posudek ke způsobilosti osoby podle § 2 odst. 1.

Fond získává prostředky ze státního rozpočtu²⁵, ale i z dalších zdrojů např. úrokové výnosy z prostředků fondu, dary aj. (§ 5 zákona). Umělci do něj nemusí sami nic přispívat – fond slouží k tomu, aby samostatně výdělečně činné umělce osvobodil od plateb sociálního pojištění (§ 3 zákona). Fond za tímto účelem poskytuje umělcům dotace na povinné platby sociálního pojištění – je však nutné splnit podmínky např. přihlášení k důchodovému pojištění, příjem umělce nepřesahuje za rok určitou částku aj. (§§ 16 až 25 zákona).

Kromě toho fond také umělcům může vyplácet speciální nevratnou pomoc, pokud se ocitnou v těžké životní situaci (§ 25 zákona) – jako jsou: nezbytné živobytí v případě ztráty příjmu v důsledku vážné nebo dlouhodobé nemoci nebo jiných nepředvídatelných událostí, náhrada nákladů za neodkladné nákupy nebo opravy v důsledku mimořádné události, zvýšené výdaje v případě nemoci (např. cukrovky), místo pro léčebně nutné pobyty v lázních a zotavovnách.

Obecná judikturní definice umělce je osoba, která rozvinula osobní, kreativní aktivitu v rozpoznatelném předmětu umění založenou na uměleckém talentu, a která není omezena pouze na reprodukci naučených postupů. Tuto skutečnost mohou příslušné orgány případně ověřit. Tato definice je užívána např. pro daňové účely.²⁶

Za zmínku stojí též, že z fondu *KSVF* byla v roce 2020 uvolněna pomoc pro umělce postižené epidemií covid-19 (více lze nalézt v práci PI [Přehled opatření na podporu kultury v souvislosti s onemocněním covid-19 v roce 2020](#)).²⁷

Slovensko

Na Slovensku je status umělců na volné noze upraven [zákonem č. 284/2014 Z.z. o Fondu na podporu umenia](#). Fond na podporu umění byl zřízen jako jednotná instituce, která se má starat o financování umění na Slovensku.

Ust. § 25a zákona stanoví, že:

- „Profesionálnym umelcom je fyzická osoba, ktorá*
- a) vykonáva umeleckú činnosť v slobodnom povolání alebo popri zamestnaní,*
 - b) spĺňa odborné predpoklady na výkon umeleckej činnosti,*
 - c) je zapísaná v evidencii profesionálnych umelcov.“*

²⁴ *Künstler-Sozialversicherungsfondsgesetz*. Dostupný na:

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20001060>.

²⁵ Příjmy z daní a z poplatku za komerčních rádii televizí dle zákona o podpoře umění (*Kunstförderungsbeitragsgesetz 1981*).

²⁶ *ECPRD Request no. 3360 Statute of the Artist*.

²⁷ KRAUSOVÁ, Marta. *Přehled opatření na podporu kultury v souvislosti s onemocněním covid-19 v roce 2020*.

Profesionální umělci jsou zapsáni v evidenci profesionálních umělců. Jedná se o veřejný seznam, který je zveřejněn na stránkách Fondu na podporu umění.²⁸ Podle § 25b odst. 2 zákona platí, že: „*Žiadosť o zápis do evidencie profesionálnych umelcov môže podať písomne žiadateľ, ktorým je fyzická osoba, ktorá spĺňa podmienky podľa § 25a písm. a) a b), a ktorá pôsobí v niektorej z oblastí umenia, a to literatúra, vizuálne umenie, hudobné umenie, divadelné umenie, hudobno-dramatické umenie, tanečné umenie, audiovizuálne umenie alebo iná forma umenia.*“

Žádost přezkoumá kancelář fondu (§ 25b zákona), a buď žadatele zapíše na základě souhlasu ředitele fondu (§ 13), nebo žádost odmítne buď proto, že žadatel nedoplnil na výzvu potřebné dokumenty ve lhůtě nebo že ředitel fondu jeho zápis odmítl (na základě § 13 odst. 2 písm. j) zákona). Ředitel fondu o žádosti rozhoduje po doporučení odborné komise k tomuto účelu zřízené.

Detaily o podávání žádostí, seznam uměleckých profesí a další lze najít v [prováděcím předpisu ministerstva kultury](#) k zákonu.²⁹

V reakci na pandemii covid-19 byl zákon o Fondu na podporu umění novelizován, tak že kromě profesionálního umělce byl definován i „jiný pracovník v kultuře“. Podle § 25c je:

„Iný profesionál v kultúre je fyzická osoba, ktorá nie je profesionálnym umelcom a ktorá

a) vykonáva v súhrne aspoň 180 dní v priebehu posledných dvoch rokov pred dňom podania žiadosti o zápis do evidencie iných profesionálov v kultúre alebo žiadosti o predĺženie platnosti tohto zápisu tvorivú, výskumnú, vzdelávaciu, umelecko-remeselnú, remeselnú, technickú alebo podpornú profesiu uvedenú v zozname povolání iných profesionálov v kultúre,

b) vykonáva profesiu podľa písmena a) v oblasti umenia, kultúry alebo kreatívneho priemyslu a z tohto výkonu dosahuje príjmy z podnikania alebo inej samostatnej zárobkovej činnosti a

c) je zapísaná v evidencii iných profesionálov v kultúre.“

Evidence jiných pracovníků v kultuře a zápis do ní je upravena stejně jako evidence profesionálních umělců.

Status profesionálního umělce nebo jiného pracovníka v kultuře nemá zatím žádný specifický dopad v právních předpisech a není na něj navázáno speciální schéma pojištění, jako je tomu v jiných zemích. Může ho však být využito při rozdělování dotací, grantů a stipendií nebo při sektorové pomoci jako tomu například bylo v rámci pandemie covid-19 (více lze nalézt v práci [PI Přehled opatření na podporu kultury v souvislosti s onemocněním covid-19 v roce 2020](#)).³⁰ Fond na podporu umění není v rámci rozdělování finančních prostředků vázán pouze na status profesionálního umělce, může ho však využít např. při udělování stipendií (§ 18 odst. 4 zákona).

²⁸ *Fond na podporu umenia* je nezávislá veřejnoprávní instituce, která zabezpečuje podpory uměleckých aktivit, kultury a kreativního průmyslu. Fond poskytuje dotace na tvorbu, šíření a prezentaci uměleckých děl, podporu mezinárodní spolupráce, na vzdělání v oblasti umění, stipendia a dotace na kreativní a kulturní průmysl. Fond po svém zřízení přebíral podstatnou část agendy Ministerstva kultury.

²⁹ Opatrenie Ministerstva kultúry Slovenskej republiky z ... 2020 č. MK-5900/2020-110/20162, ktorým sa upravuje zoznam povolání profesionálnych umelcov a zoznam povolání iných profesionálov v kultúre.

³⁰ KRAUSOVÁ, Marta. *Přehled opatření na podporu kultury v souvislosti s onemocněním covid-19 v roce 2020*.

Slovinsko

Ve Slovinsku je status umělců regulován zákonem o veřejném zájmu v umění³¹ a dále pak vyhláškou o osobách v kultuře na volné noze.³² Podle čl. 2 zákona o veřejném zájmu v umění jsou „profesionální umělci na volné noze“ osoby, které nezávisle vykonávají kulturní činnost jako profesi a jsou zapsány ve speciálním registru vedeném ministerstvem kultury.³³

Za kulturní aktivitu zákon označuje všechny formy tvorby, přenosu a ochrany kulturních statků vztahujících se k nemovitému a movitému kulturnímu dědictví, k verbálnímu, scénickému, hudebnímu, vizuálnímu, filmovému, audiovizuálnímu, intermediálnímu a jinému umění ve vydavatelství a knihovnictví, kinematografii a dalších oborech. V případě pochybností, zda je určitá činnost kulturní činností ve smyslu tohoto zákona, rozhodne ministr kultury (čl. 4 zákona).

Zápis do registru je upraven v čl. 82 zákona o veřejném zájmu v umění. Pro zápis je nutné splnit tyto podmínky: umělec musí vykonávat samostatně specializované povolání v oblastech uvedených v čl. 4 zákona a mít odpovídající odborné vzdělání nebo předchozí práci prokázat, že je pro výkon této činnosti způsobilý (to se posuzuje na základě životopisu, seznamu prací, recenzí, publikací v odborné literatuře aj). Nesmí naopak být příjemcem důchodu nebo mít zaměstnance.

Při prvním zápisu do rejstříku po ukončení studia platí následující podmínky: studijní úspěchy umělce nasvědčují tomu, že bude provádět výtečnou práci v oblasti kultury, nebo jde o povolání, které vyžaduje zvláštní podporu z důvodu personálních potřeb v kultuře (profese s deficitem) a od ukončení studia/odborné zkoušky neuplynuly více než dva roky.

O žádosti o zápis rozhoduje ministerstvo kultury.

Ode dne zápisu do registru musí profesionální umělec na volné noze platit sociální a zdravotní pojištění. Může však též požádat o to, aby tyto odvody za něj platil stát. Aby takové příspěvky mohli umělci obdržet, musí být zapsáni do registru, jejich práce v posledních pěti letech musí představovat mimořádný kulturní přínos nebo jejich práce v posledních pěti letech představuje přínos pro rozvoj oboru, který je třeba specificky podporovat z důvodu personálních potřeb v kultuře (deficitní profese), (čl. 83 zákona). Právo na platbu příspěvků na sociální zabezpečení se uděluje na 5 let a je ho možné prodlužovat.

Zákon dále obsahuje další finanční záruky pro profesionální umělce na volné noze. Ministerstvo kultury jim např. může zajistit pomoc s vedením účetnictví, vypisuje veřejné soutěže na kapesné a pracovní stipendia pro profesionální umělce na volné noze, jakož i další formy podpory (granty aj.), (čl. 83 zákona).

Zdroje

ACTIVITÉS ARTISTIQUES [online]. secu-artistes-auteurs.fr [cit. 2021-01-19]. Dostupné z: <http://www.secu-artistes-auteurs.fr/>

Artiste-auteur : affiliation et cotisations sociales. *Service-public.fr* [online]. [cit. 2021-01-20]. Dostupné z: <https://www.service-public.fr/professionnels-entreprises/vosdroits/F23749>

AUSTRIAN PARLIAMENT. *ECPRD Request no. 3360 Statute of the Artist*. ECPRD Request 3360. 2017.

³¹ Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo. Dostupný na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3370>.

³² Uredba o samozaposlenih v kulturi. Dostupné na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED4732>

³³ ECPRD 4471 *The provision of social and professional status to artists/creators*.

AUSTRIAN PARLIAMENT. *ECPRD request no. 4471 The provision of social and professional status to artists/creators*. ECPRD Request 4471. 2020.

GERMAN BUNDESTAG. *ECPRD Request no. 3675 Social schemes for artists*. ECPRD Request 3675. 2018.

GERMAN BUNDESTAG. *ECPRD request no. 4471 The provision of social and professional status to artists/creators*. 2020, 4471.

KRAUSOVÁ, Marta. PARLAMENTNÍ INSTITUT. *Přehled opatření na podporu kultury v souvislosti s onemocněním covid-19 v roce 2020*. Praha: Kancelář Poslanecké sněmovny, 2020, 25 s. Vybraná témata, 33/2020. ISSN 2533-414X. Dostupné také z:

https://arl.psp.cz/i2/i2.entry.cls?ictx=par&skin=1&language=2&op=detail&idx=par_us_cat*0181737&fbclid=IwAR1yztsZ97DHSfch_hhWHZEOfdjVUJf-mLihK77Llya6EJ3z8EzePBqSW9Q

Le régime de sécurité sociale des artistes-auteurs. *Secu-artistes-auteurs.fr* [online]. [cit. 2021-01-19]. Dostupné z: <http://www.secu-artistes-auteurs.fr/regime-secu-artistes-auteurs>

PARLIAMENT OF FINLAND. *ECPRD Request no. 4471 The provision of social and professional status to artists/creators*. ECPRD Request 4471. 2020.

Réforme du régime de protection sociale des artistes auteurs. *Culture.gouv.fr* [online]. [cit. 2021-01-20]. Dostupné z: <https://www.culture.gouv.fr/Sites-thematiques/Arts-plastiques/Actualites-du-reseau/Reforme-du-regime-de-protection-sociale-des-artistes-auteurs>

RIIGIKOGU. *ECPRD 4471 The provision of social and professional status to artists/creators*. ECPRD Request 4471. 2020.

SLOVENIAN PARLIAMENT. *ECPRD 4471 The provision of social and professional status to artists/creators*. ECPRD Request 4471. 2020.

Social Security in France for Artists and Authors [online]. [cit. 2021-01-19]. Dostupné z: https://www.french-property.com/news/french_business/artists_authors_social_security_2019/

THE STATES GENERAL OF THE NETHERLAND. *ECPRD request no. 4471 The provision of social and professional status to artists/creators*. ECPRD Request 4471. 2020.

Anotace/Annotation

Právní úprava statusu umělce

Studie se zabývá právním postavením samostatně výdělečně činných umělců (nebo jiných osob činných v kulturních a kreativních odvětvích) v sousedních zemích České republiky a dalších evropských zemích. Pokouší se popsat různé modely právního zakotvení statusu samostatně výdělečně činného umělce, který je obvykle spojen se zvláštním systémem sociálního zabezpečení/jinou formou podpory umělce v nouzi.

Právní postavení umělců, umělec na volné noze, sociální zabezpečení, kulturní a kreativní odvětví

Legal status of the self-employed artist

The study is concerned with the legal status of self-employed artists (or other person active cultural and creative sectors) in neighbouring countries of the Czech Republic and other European countries. It tries to describe the different models of legal recognition of the specific status of self-employed artist usually tied with special social security scheme/another form of support for artist in need.

Legal status of artists, freelancing artist, social security, cultural and creative sector.

PARLAMENTNÍ INSTITUT plní úkoly vědeckého, informačního a vzdělávacího střediska pro Poslaneckou sněmovnu, její orgány, poslance a Kancelář Poslanecké sněmovny, pro Senát, jeho orgány, senátory a Kancelář Senátu. Naše činnosti a produkty uvádíme níže.

Oddělení všeobecných studií	STUDIE Srovnávací studie Analytické studie	ODPOVĚDI NA DOTAZ Stručné odpovědi na dotazy členů Parlamentu	VYBRANÁ TÉMATA Studie zpracované k aktuálním problematikám	MONITORING Vybrané hospodářské měnové a sociální ukazatele	MIGRACE Přehled aktualit v oblasti migrace za vybrané období
	PŘEHLED SZBP Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU	EUROZÓNA+ Přehled ekonomických událostí v EU	PODKLADY pro zahraničně politická jednání	PŘEDNÁŠKY pro zahraniční delegace, PS, Senát	
Oddělení pro evropské záležitosti	STANOVISKA kompatibility nevládních návrhů zákonů s právem EU	KONZULTACE k předkládaným vládním návrhům zákonů	DOKUMENTY EU Výběr z aktů a dokumentů EU zaslaných PS	ZPRÁVY Aktuální agenda v Bruselu	PODKLADY pro jednání výboru na mezinárodní úrovni
	INFORMAČNÍ STŘEDISKO Informace o činnosti Poslanecké sněmovny a prohlídky budov	ECPRD Spolupráce s Evropským centrem pro parlamentní výzkum a dokumentaci	PŘEDNÁŠKY pro Poslaneckou sněmovnu, pro školy, veřejnost	INFORMAČNÍ MATERIÁLY o fungování Poslanecké sněmovny, o legislativním procesu	ZÁPISY ze schůzí, seminářů, přednášek, kulatých stolů

AKTUÁLNÍ VYDÁNÍ:

Název: Právní úprava statusu umělce:
Umělec „na volné noze“, jeho právní postavení a sociální zabezpečení
Autoři: Krausová, M.
Číslo: Srovnávací studie č. 5.403
Datum: leden 2021

Klíčová slova:
Umělec, kultura, OSVČ

EDICE: STUDIE

Typ edice: online, ISSN 2533-4131
URL: <http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=1>
První vydání edice: červenec 1991
Frekvence vydání edice: nepravidelná
Zaměření: srovnávací a analytické studie zpracované pro členy Parlamentu České republiky
Jazyk: CZ
Vydavatel: Kancelář Poslanecké sněmovny, Sněmovní 4, 118 26 Praha 1